

ЛЮДИНА І ДЖЕРЕЛО

Антуан де Сент-Екзюпері, цей знаменитий поет-мислитель і пілот-винахідник, став героїчною легендою Франції в той час, коли на зміну героям і легендам приходили виконавці і статистика. Як живий, він посміхається до нас широкою сердечною усмішкою у мільйонах книг, позбавлених спокусливого сюжету і все ж таки чи не найбільш читаних на всіх континентах. Над головами знудьгованих і спраглих розваги він дивиться в Людину і шукає рідної душі, щоб навести на свою хвилю. «Я люблю пробуджувати в людині шляхетні почуття. Коли можу дати більше, ніж сам дістаю... Можливо, у мене покликання відкривати джерсла». Джерсла постійного оновлення, джерсла любові й самопожертви, джерсла творення життя і себе, джерсла обов'язку й відповідальності... Бо «бути людиною — значить бути за все відповідальним».

Один з перших відкривачів повітряних просторів, постійно живучи на грані прірви, Сент-Екзюпері зумів по-новому, ніби з висоти, глянути на сучасний йому світ. Син віку техніки і сам людина науки, він був «страшенно невдоволений турботами своєї епохи», своєї цивілізації, яка гарячково створювала і підносила над людиною систему матеріальних вигод та нових винаходів, забуваючи, що вони можуть служити лише опорою, засобом у шуканні духовних цінностей. Вічно тривожний і в щось заглиблений, він прозирає далеко крізь свою епоху, позначену наступом німецького фашизму, який «накидав пріоритет одного народу над іншими народами, однієї раси над іншими расами, однієї думки над іншими думками».

Екзюпері поважав розум і його здобутки. Але думав він про те, що «розум набуває цінності лише тоді, коли він служить любові».

Він неухильно йшов до великих істин, впевнившись, що найголовнішого очима не побачиш: найглибше бачиш тільки серцем...

Для утвердження своїх істин Сент-Екзюпері зробив усе, що міг: він їх вистраждав життям і створив у згоді з ними модель свого життя.

«Звідкіль я? Я з мого дитинства. Я прийшов з дитинства, як з країни...»

Це була казкова сонячна країна — з безхмарним небом, лицарськими замками і захованими скарбами.

Народився Антуан Марі Роже де Сент-Екзюпері 22 червня 1900 року в родині старовинного дворянського походження у місті Ліоні. Дитинство проминуло в атмосфері казки, таємничої і загадкової, у замку Ла Молль. Антуан ріс вільно, гармонійно, в ньому зростало почуття самостійності й незалежності. А в атмосфері старовинного замку, парку і ніким ще не дослідженого даху зростало почуття вічності, надійності рідного дому, стійкості домашнього вогнища.

На дев'ятому році його разом з молодшим братом віддають учитись до коледжу, де колись навчався й батько. Почуття гідності, смак до лицарства, любов до краси — це вже тоді було і назавжди залишилося з ним, як основа цього світлого, веселого, життєрадісного характеру, наснаженого тривогою пошуку і винахідливістю.

На початку війни мати йде в шпиталь сестрою-жалібницею, а дітей відвозить до Швейцарії у привілейований коледж, певна, що там вони почуватимуть себе, наче вдома...

«Чи відомо вам, такій слабенькій, що ви ангел-хранитель, сильний і мудрий, сповнений благодаті, якому моляться ночами на самоті?»

Цей і інші листи до матері — аж до останнього, написаного перед останнім польотом, — вражають не просто рефреном синівської відданості. Є щось у тих листах надособистого, що примушує читати слово «Мати» з великої літери. І мимоволі напрошується узагальнення: чи не стала для нього мати, в міру зростання дистанції між ними, символом усіх тих світлих вірувань, традицій, високих почуттів і духовної снаги, які успадкував цей великий талант як «тисячолітню духовну культуру»?

У тривожному юнацтві воєнної пори особливо гостро відкривалася ефемерність життя, звідусіль позначеного граня-

ми смерті. Дім дитинства уявлявся вже кораблем, що перевозив цілі покоління з одного берега на другий.

В юнацтві Антуана почались неспокійні пошуки своєї зорі — в світі і в самому собі. Але відтоді вже ніщо не створювало такої ілюзії стійких вартостей.

Колеж дав Антуанові широку основу гуманітарної освіти і добру підготовку в галузі природничих та точних наук.

Проблема власного вибору і першого кроку постає перед ним уже в Парижі.

За півтора року цей невгомний й життєрадісний характер виявляє, що не знайде своєї визначеності ні в академічній науці, ні в аристократичній богемі, де мистецтво, філософія й політика стали іграшкою тих, для кого вони ніколи не були необхідністю.

В його душі назріває бунт — перший великий бунт проти конформізму середовища, проти себе — він кидає академію і йде добровольцем у страсбурзький авіаційний полк, де спершу потрапляє в робочу команду і живе прагненням стати пілотом. Власним коштом (мати не вміла відмовляти синові ні в чому) він навчається у ветеранів війни, тепер цивільних пілотів, що саме закладали першу повітряну лінію Париж — Лондон, потім Тулуза — Касабланка. Згодом переїздить на півроку до Марокко — навчатися на військового пілота — і 1922 року дістає звання молодшого лейтенанта.

Але «як повільно дозріває людина»! Знайти професію — це ще зовсім не значить знайти себе: в ту пору сенс цього ремесла — нової професії віку — ще не відкрився для Екзюпері. Пролітаючи над пустелею, він скаржитья матері на брак зелені...

Тим часом сприятлива доля старанно оберігав юнака від легкого шляху, прокладеного для молоді верхніх верств: він зазнає першої важкої аварії і в зв'язку з тим шориває з дівчиною, батьки якої вимагали зречення від небезпечної професії. Його демобілізують, але вибору він не приймає і зрікається затишного щастя, назавжди заховавши в мовчання цей епізод життя.

Так починається тривожне життя, яке кожні кілька років загрожує обірватись. Але щоразу небезпечно для нього критична ситуація поставала через власний вибір...

Далі йдуть роки праці в торговій фірмі, періоди гострого невдоволення собою — і поглиблене внутрішнє життя, яке мало для нього «найвищу цінність». Літературна творчість тієї пори закінчується великим для письменника Екзюпері відкриттям: «Раніш ніж писати, треба жити».

У пошуках життя восени 1926 року він іде на поштово-повітряну лінію Тулуза — Касабланка і потрапляє в середовище таких знаменитих пілотів, як Діда Дора, Мермоз, Гійоме, яких потім увічнить як образи сильних і цільних людей дії. Тут починається «друге народження» Екзюпері.

У 1927 році його призначають начальником аеродрому в Кап-Джубі на лінії Тулуза — Дакар.

«Я знаю, що таке самотність. За три роки в пустелі я звідав її смак». Це були щасливі роки — «серед пісків і зір». Він навчився відчувати біг часу, розрізнити відтінки тиші, розуміти внутрішній динамізм і подих пустелі, звук зосереджено думати і, головне — органічно відчув єдність зі своєю планетою. Виявилось, що з висоти польоту вона зовсім сиротлива — води, піски, скелі, а серед них причаїлись оази життя...

Пустеля навіювала казку, в якій реально діяли кочівники, що розгубили в пісках і століттях колишню велич, а зараз наче поринули в сон. Для цих дітей відмерлої цивілізації було захопливою грою полювати з рушницями на поштовий літак... Маври любили ворогів — любили і ненавиділи. Пустеля знала закон: «Як загрожує небезпека, знову почуваш себе людиною».

Тут, у Сахарі, приходять змужніння — людини, пілота, письменника. Пустеля, здається, наснажила його думою на все життя. Добре було тут віддаватись чарам пам'яті — вертатись у дитинство. Може, вже тоді почав кристалізуватись образ «маленького принца»...

Писати і малювати Антуан почав ще від шести років. Шкільні товариші згадують про його віршовані драми. Уривок з незакінченої повісті «Втеча Жака Берніса» публікує під назвою «Пілот» (1926).

Але власний стиль Екзюпері починає виробляти лише тепер — разом з виробленням власного стилю життя. 1929 року закінчує свій перший роман «Південний поштовий». Це його прощання з юністю і головний підсумок пережито-